

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра економічної теорії

С И Л А Б У С
навчальної дисципліни
«БАНКІВСЬКА СИСТЕМА»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма / спеціалізація – «Бізнес-економіка»
Статус дисципліни – за вибором студента
Рік набору – 2018, 2019

Викладач – Піскунов Роман Олександрович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
економічної теорії

12 червня 2020 р.

Харків – 2020

Силабус навчальної дисципліни «Банківська система» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» фінансово-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 10 с.

Розробник

Піскунов Роман Олександрович – доцент кафедри економічної теорії,
кандидат економічних наук, доцент

Гарант освітньої програми

Шевченко Людмила Степанівна – завідувачка кафедри економічної теорії,
докторка економічних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії
(протокол № 10 від 12 червня 2020 р.)

Завідувачка кафедри Л. С. Шевченко

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Банківська система
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента, належить до циклу навчальних дисциплін загальної фахової підготовки.
Викладач	Піскунов Роман Олександрович, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної теорії НЮУ імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+38 057 704 92 58
E-mail	r.a.piskunov@gmail.com , econom_theory@ukr.net
Консультації	Середа, четвер – 13-00 – 15-00, Центральний корпус НЮУ, а. 224-225.
Онлайн консультації у Facebook:	Business Economics. Актуальна освіта в НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/701530796898235/ ; Нові економічні та управлінські спеціальності НЮУ імені Ярослава Мудрого: https://www.facebook.com/groups/196735574432249/ ; Consulting forever: https://www.facebook.com/groups/1429039653865820/ ; Economic Theory and Law: https://www.facebook.com/econtlaw.nlu/

Анотація навчальної дисципліни

Розглядається загальна характеристика банків та банківської системи, організаційно-правові засади діяльності центрального банку у банківських системах різних країн, діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. Вивчаються джерела виникнення ризиків у банківській діяльності, сутність системи фінансового моніторингу в Україні та підходи до забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. Послідовно розглядаються основні види банківських операцій та їх вплив на фінансову результативність діяльності банківських установ. Обґрунтовується інструментарій забезпечення стабільності банківської системи.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування системи наукових поглядів з теоретико-методичних і організаційно-правових засад функціонування банківської системи, забезпечення стабільності її функціонування, а також регулювання та нагляду за банківською діяльністю.

Завдання:

- усвідомлення теоретичних основ банківської діяльності та специфіки банківського бізнесу порівняно з іншими видами підприємницької діяльності;
- набуття умінь з орієнтування в основних законодавчих і нормативних актах щодо організації та регулювання банківської системи;
- формування системи теоретичних знань щодо місця і ролі грошово-кредитної політики в загальній економічній політиці держави;
- опанування інструментарію фінансового оздоровлення банку, методів реорганізації банків;
- оволодіння теоретичними знаннями щодо основних банківських операцій, їх видів та впливу на результативність діяльності банківських установ;
- розвиток системи знань з антикризового управління банківською системою;
- оволодіння інструментарієм забезпечення фінансової безпеки банківського сектору.

**Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми.
Міждисциплінарні зв'язки**

Пререквізити: «Економічна теорія», «Інституціональна економіка», «Фінансова система», «Економічна політика».

Кореквізити: «Економіка та фінанси підприємства», «Міжнародна економіка», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства».

Постреквізити: «Міжнародний бізнес», «Економічний аналіз діяльності підприємства».

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- застосувати теоретичні знання з формування та функціонування банківської системи;
- здійснити оцінку впливу різних видів банківських операцій на діяльність банківської установи;
- інтерпретувати економічний зміст глобалізації банківської діяльності;
- пояснити правову організацію банківської діяльності, роль держави та НБУ в становленні банківської системи;
- проаналізувати інструментарій забезпечення фінансової безпеки банківського сектору;
- сформулювати вимоги до внутрішніх документів банку з питань фінансового моніторингу;
- застосувати знання щодо функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні та його регулятивної діяльності;
- систематизувати інструментарій та методи забезпечення фінансової безпеки у банківському секторі;
- запропонувати шляхи мінімізації ризиків банківської діяльності;
- визначити джерела виникнення ризиків у банківській діяльності.

**Розклад занять з навчальної дисципліни на 2020/2021 н.р.
для студентів денної форми навчання**

Тиждень	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми самостійної роботи (есе або рефератів)
1	1. Сутність банку та банківської діяльності.		
2	2. Теоретичні засади організації банківської системи.		
3	3. Організаційно-правові засади діяльності центрального банку у банківських системах різних країн.	1. Сутність банку та банківської діяльності. <i>Література: 1-2; 4-5;22; 25; 29.</i>	Види інтегрованих формувань. Банківські об'єднання, їх характеристика, мета створення та особливості діяльності.
4	4. Правові засади діяльності Національного банку	2. Теоретичні засади організації банківської	Банківські системи провідних

	України.	системи. <i>Література: 1-2; 4-5; 22; 25; 29.</i>	зарубіжних країн.
5	5. Організація діяльності та менеджмент банку.	3. Організаційно-правові засади діяльності центрального банку у банківських системах різних країн. <i>Література: 1-2; 4-5; 20; 22; 25; 29.</i>	
6	6. Види банківських операцій.	4. Правові засади діяльності Національного банку України. <i>Література: 1-2; 4-5; 20 22; 25; 29.</i>	
7	7. Валютні операції. Валютна політика та валютне регулювання.	5. Організація діяльності та менеджмент банку. <i>Література: 4-5; 20-21; 22; 25; 29.</i>	Розвиток корпоративного управління в банках України.
8	8. Банки на ринку банківських послуг.	Колоквіум	
9	9. Ризики у банківській діяльності.	6.1. Характеристика пасивних банківських операцій: власний капітал і депозитні операції. <i>Література: 4-5; 6; 9-12; 20-21; 23; 26.</i>	Сутність та характеристика активних банківських операцій.
10	10. Банківська система в умовах глобалізації.	6.2. Характеристика пасивних банківських операцій: кредитні і інвестиційні операції. <i>Література: 4-5; 6; 9-12; 20-21; 23; 26.</i>	
11	11. Стабільність банківської системи.	7.1. Поняття валютної політики та її види. <i>Література: 4-5; 6; 9-12; 20-21; 23; 26-27.</i>	Формування золотовалютного резерву країни та управління ним. Платіжний баланс країни, його зміст та регулювання.
		7.2. Сутність та елементи валютної політики. <i>Література: 4-5; 6; 9-12; 20-21; 23; 26.</i>	
12	12. Державне регулювання банківської діяльності.	8. Банки на ринку банківських послуг. <i>Література: 4-5; 6; 8; 13; 16-18; 23; 26.</i>	Організація та функціонування системи ризик-менеджменту в банках.
		9.1. Класифікація та характеристика банківських ризиків. <i>Література: 4-5; 7; 13-15; 19; 30-31.</i>	
13	13. Фінансовий моніторинг у банку.	9.2. Управління банківськими ризиками. <i>Література: 4-5; 7; 13-15; 19; 28; 30-32.</i>	

		10. Банківська система в умовах глобалізації. <i>Література: 4-5; 23-24; 26; 33.</i>	
14	14. Діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні.	Колоквіум 11. Стабільність банківської системи. <i>Література: 4-5; 23-24; 26; 33.</i>	
15	15. Фінансова безпека банківського сектору.	12. Державне регулювання банківської діяльності. <i>Література: 4-5; 17; 23-24; 25; 33.</i> 13.1. Передумови створення та сутність системи фінансового моніторингу в Україні. <i>Література: 4-5; 17; 23-24; 25; 32.</i>	Вимоги до правил фінансового моніторингу банківської групи.
16		13.2. Зупинення фінансових операцій. <i>Література: 4-5; 17; 23-24; 25; 32.</i> 14.1. Правовий статус Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. <i>Література: 4-5; 7; 17; 23-24; 25; 32.</i>	
17		14.2. Регулятивна діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в Україні. <i>Література: 4-5; 7; 17; 23-24; 26; 32.</i> 15. Фінансова безпека банківського сектору. <i>Література: 4-5; 7; 17; 23-24; 26; 32.</i>	Зарубіжний досвід гарантування вкладів фізичних осіб.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, статистичних даних та матеріалів експертно-аналітичних центрів тощо;
- робота над кейсами з питань діяльності банків і банківської системи;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквіумів та заліку.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у: Плани практичних занять і завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Банківська система» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес-економіка» / уклад. Р. О. Піскунов. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020.

Інформаційне забезпечення курсу

Нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№18-22. Ст. 144. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://clc.to/n9h49g> (дата звернення: 12.04.2020).
2. Цивільний кодекс України 16.01.2003 р. № 435-IV. *Верховної Ради України*. 2003. №40. Ст. 356. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: https://clc.to/v_suzg (дата звернення: 12.05.2020).
3. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. №№ 50-51. Ст. 384. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://clc.to/PiF3BQ> (дата звернення 12.04.2020).
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №5. Ст.30. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://clc.to/ctZqsw> (дата звернення 12.04.2020).
5. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №29. Ст.238. Дата оновлення: 02.03.2020. URL: <https://clc.to/aMdBJQ> (дата звернення 12.04.2020).
6. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №29. Ст.137. Дата оновлення: 24.11.2018. URL: <https://clc.to/bgL93w> (дата звернення 12.04.2020).
7. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. №50. Ст.564. Дата оновлення: 21.10.2019. URL: <https://clc.to/4fHrvq> (дата звернення 12.04.2020).
8. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. №31. Ст.268. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://clc.to/AbJk5g> (дата звернення 12.04.2020).
9. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11. 2003 р. № 1255-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. №11. Ст.140. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: https://clc.to/-GQR_w (дата звернення 12.04.2020).
10. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. №47. Ст.642. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://clc.to/vIrwYA> (дата звернення 12.04.2020).
11. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. №29. Ст.377. Дата оновлення: 13.02.2020. URL: <https://clc.to/сунjрА> (дата звернення 12.04.2020).
12. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №38. Ст.313. Дата оновлення: 21.10.2019. URL: <https://clc.to/uEZfYw> (дата звернення 12.04.2020).
13. Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі: Постанова Правління Національного банку України від 22.07.2014 р. № 435. *Офіційний вісник України*. 2014. №99. Ст.2877. Дата оновлення: 18.01.2020. URL: https://clc.to/68_p5w (дата звернення 12.04.2020).
14. Про затвердження Інструкції щодо організації роботи банківської системи в надзвичайному режимі: Постанова Правління Національного банку України від 22.07.2014 р. № 435. *Офіційний вісник України*. 2014. №99. Ст.2877. Дата оновлення: 18.01.2020. URL: https://clc.to/68_p5w (дата звернення 12.04.2020).
15. Про механізм оперативного підтримання ліквідності банків: Постанова Правління Національного банку України від 06.02.2014 р. Дата оновлення: 06.02.2014. URL: <https://clc.to/M6-ТкА> (дата звернення 12.04.2020).
16. Про окремі питання діяльності банків: Постанова Правління Національного банку України від 26.08.2014 р. № 529. *Офіційне інтернет-представництво Національного банку*

України. 2014. Дата оновлення: 01.01.2015. URL: <https://clc.to/7Bas8Q> (дата звернення 12.04.2020).

17. Про окремі питання регулювання діяльності банківських груп та затвердження змін до Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп: Постанова Правління Національного банку України від 11.12.2015 р. № 880. *Офіційне інтернет-представництво Національного банку України*. 2015. Дата оновлення: 11.12.2015. URL: <https://clc.to/z1UOmA> (дата звернення 12.04.2020).

18. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів: Постанова Правління Національного банку України від 05.11.2014 р. № 705. *Офіційний вісник України*. 2014. №99. Ст.2918. Дата оновлення: 10.12.2019. URL: <https://clc.to/i6L4wQ> (дата звернення 12.04.2020).

19. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 25.01.2012 р. № 23. *Офіційний вісник України*. 2012. №16. Ст.595. Дата оновлення: 03.01.2019. URL: <https://clc.to/2G33Mg> (дата звернення 12.04.2020).

20. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України: Рішення Правління Національного банку України від 03.12.2018 р. № 814-рш. Дата оновлення: 03.12.2018. URL: <https://clc.to/mfsXZQ> (дата звернення 12.04.2020).

21. Про затвердження Принципів корпоративного управління: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.07.2014 р. № 955. *Відомості НКЦПФР*. 2014. №138. Ст.8. Дата оновлення: 22.07.2014. URL: <https://clc.to/xU0jxA> (дата звернення 12.04.2020).

Основна література

22. Карась П. М. Банківська система: навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 292 с.

23. Реверчук С. К. Банківська система: підруч. Львів: Магнолія 2006, 2013. 400 с.

24. Крупка М.І. Банківська система: підруч. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2013. 556 с.

25. Банківська система: підруч. / О. М. Тридід, Б. В. Самородов, І. М. Вядрова, С. В. Гадецька, Ю. В. Котелевська, А. Ю. Маслова, Н. Л. Морозова, О. М. Мусієнко, Т. В. Новікова, Р. О. Піскунов, Н. П. Погореленко, В. Ю. Подчесова, О. М. Сидоренко; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Київ: Новий світ. 2000, 2014. 536 с.

Додаткова література

26. Васюренко О. В., Сидоренко О. М. Банківський нагляд: підруч. Київ: Знання, 2011. 502 с.

27. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 318 с.

28. Мороз А. М., Савлук, М. Ф. Банківські операції: підруч. Київ: КНЕУ, 2009. 608 с.

29. Піскунов Р. О., Москаленко О. В. Аналіз детермінант світових фінансових криз в системі обліково-інформаційного забезпечення регулювання руху грошових потоків. *Економічна теорія і право*. Харків: Право, 2019. № 2 (37). С. 28 – 47.

30. Піскунов Р. О. Обґрунтування вибору методів і моделей управління фінансовими ризиками грошових потоків. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 1(7). С. 75–81.

31. Піскунов Р. О. Інструменти регулювання банківської діяльності в умовах фінансової кризи. *Розвиток фінансових методів державного управління національною наукою*. Донецьк: ДонДУУ, 2010. Т. XI. С. 322–333.

32. Азаренкова Г. М., Піскунов Р. О. Визначення граничних параметрів регулювання руху грошових потоків контрагентів банку. *Проблеми економіки*. 2012. № 4. С. 194–199.

33. Piskunov R. Management of bank cash flows in the context of the iii basel accord. *Open access journal The advanced science*. 2012. Issue 5, December. P. 120–123.

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: активно працювати на практичних заняттях: брати участь в обговоренні дискусійних питань та розробленні кейсів, повною мірою долучатися до активних форм навчання, використовувати різноманітні джерела з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення бізнес-процесів. Пропущені практичні заняття відпрацьовуються.

Студентам *рекомендується*: брати участь у *Facebook* лекторіумі та *Facebook* тренінгах, наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, написанні наукових статей і рефератів.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» ([https://nlu.edu.ua/files/norm doc/kodeks academichnoyi etyky.pdf](https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf)).

Під час аудиторних занять прошу використовувати мобільні телефони тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації. Можна приносити із собою питну воду. В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Банківська система» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів передбачає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, есе, контрольна робота. За результатами практичних занять із кожного з трьох модулів розраховується загальна кількість набраних балів (максимально – 15 балів), що включається до підсумкової оцінки знань;

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на колоквіумах. Проводяться два колоквіуми. Максимальна оцінка з кожного колоквіуму становить 20 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *самостійної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 15.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Питання для підготовки до заліку розміщено в АСУ та в «Планах практичних занять і завданнях для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Банківська система».

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль		Самостійна робота	Підсумкова оцінка
Практичні заняття	Колоквіуми		

Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	Колоквіум № 1	Колоквіум № 2	студентів	знань
max 15	max 15	max 15	max 20	max 20	max 15	max 100

Шкала підсумкової оцінки знань студентів

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	Зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	Зараховано	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	Зараховано	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	Не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34